VICTOR CIRIMPEI
Institutul de Filologie
(Chişinău)

DRAGOSTE DE MAMĂ GEN ROLAND BARTHES/ GRIGORE VIERU

În unul din poemele sale Grigore Vieru are versurile: „Rozele/ Nu ţie, mamă, ţi le-am dus,/ Pozele/ Nu pe-ale tale-n rămi le-am pus,/ Cîntece/ Nu pentru tine eu am scris,/ Iartă-mă,/ Pe alta o văzui în vis. // […] e timpul nu ştiu cum grăbit,/ Iartă-mă, nu îndeajuns eu te-am iubit". Poemul cu aceste versuri a devenit foarte bine cunoscut publicului larg datorită excelentei lui sonorizări de ilustrul cîntăreţ Ion Aldea-Teodorovici[1].

De ce poetul, personaj liric al poemului, ar trebui să se scuze în faţa mamei (reală şi personaj literar) că nu o iubeşte îndeajuns, odată ce o visează pe ALTA, cărei i-a oferit roze şi fotografii, pentru care a scris cîntece? Evident, poetul, om concret şi personaj, o iubeşte şi pe ALTA, nu numai pe mama sa, dar de ce în această situaţie se consideră vinovat? Oare nu este deosebire între dragostea de mamă şi dragostea pentru o femeie, care nu îţi este mamă? Pentru mulţi asemenea deosebire *éste*, iar pentru puţini (între care şi Gr. Vieru) deosebirea *aproape lipseşte*. Pentru mulţi, motivul scuzelor poetului faţă de mama sa este straniu, jenant, deranjant. Ca dovadă, poemul acesta („Iartă-mă") cu greu se acceptă publicării în volumele de versuri ale poetului (l-am descoperit numai într-o cărticică editată la Timişoara în 2003[2]). Pentru puţini însă acest motiv e în firea lucrurilor, dragostea de mamă, la un timp al vieţii, fuzionînd cu dragostea pentru o femeie, ALTA decît mama. Această fuziune cutremură de vinovăţie firea celui deprins de mic să o iubească numai pe mama care l-a crescut, neavînd, ca cei mulţi, şi tată. E o fire umană de *anumită structură*, diferită de a celor mulţi, inclusiv – dacă e să indicăm cîteva nume cu rezonanţă – de a lui Alexandre Dumas-fiul, Alain Robbe-Grillet, Liviu Damian, Dumitru Matcovschi, Nicolae Manolescu.[3]

Dar nu diferă mult structura firii lui Grigore Vieru de a unui, să zicem, Roland Barthes (proeminent critic literar francez[4]), edificatoare fiind o serie de similitudini[5].

Roland Barthes se născuse în anul 1915, într-o localitate rurală (Urt), în sud-vestul Franţei; Grigore Vieru – douăzeci de ani mai tîrziu, 1935, într-un sat moldovenesc (Pererita), la nord-estul României. Şi unul, şi celălalt, încă de mici, rămîn orfani de tată – al lui Roland se pierde în Primul Război Mondial, anul 1916; al lui Grigore – în al Doilea Război Mondial, anul 1945; ambii crescînd fără educaţie paternă

[1] Încă în 1992, la Casa de Discuri „Electrecord", a fost elaborată o placă de mare succes – „Răsai", cu cîntece pe versuri de Grigore Vieru, interpretate de Ion şi Doina Aldea-Teodorovici.

[2] Grigore Vieru, *Cîntece de leagăn pentru mama*. *Poezii şi aforisme*. (Antologie alcătuită şi postfaţată de Adrian Dinu Rachieru), Timişoara, Editura Augusta, 2003.

[3] Pentru cititorul mai puţin informat: Alain Robbe-Grillet (1922-2008) fiu al inginerului Gaston Robbe-Grillet, director al unei fabrici de cartoane, şi al lui Yvonne Canu, fiica unui ofiţer de marină; Nicolae Manolescu (n. 1939), fiu al profesorilor de filologie Petru şi Sabina Apolozan (*Internet*).

[4] Promotor al „noii critici", valorificînd idei ale structuralismului lingvistic, antropologiei, psihanalizei şi semioticii.

[5] Anume la similitudini atragem atenţia cititorilor/ cercetătorilor, şi nu la deosebiri, care, dincolo de critic literar a unuia şi poet a celuilalt, sînt categoric diferite.

BDD-A6909 © 2010 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:08 UTC)

autentică, de tată natural; ambii dezmierdați, mîngîiați, ocrotiți, formați psihologic şi porniți pe drumul vieții de mame-văduve de război.

Peste ani îşi vor aminti – R. Barthes: „Mama şi sărăcia; lupta sa, dezamăgirile sale, curajul său. Un fel de epopee, lipsită de atitudine eroică”[1]; Gr. Vieru: „Mama – singură în fața tuturor nenorocirilor. Noaptea la maşina de cusut, ziua pe deal, la muncile cîmpului. […] Sunt profund marcat de tragismul vieții ei şi aşa voi rămîne pînă în ultima clipă a vieții”[2].

R. Barthes: „Întreaga mea viață, din copilărie, mi-a făcut plăcere să fiu cu mama. […] Mă bucuram de vacanțele la Urt […], deoarece ştiam că, aici, voi fi tot timpul cu ea. […] Mă gîndesc la diminețile în care, fiind bolnav, nu mă duceam la lecții şi astfel trăiam fericirea de a rămîne cu ea acasă”.

Gr. Vieru: „Îmi amintesc cum, în copilărie, mama […] cocea mălai. […] Îmi părea nespus de gustos […]. De Paşte […] pasca […] de Crăciun, colăceii […] Nu pentru că am ochi albaştri îi sunt mamei drag. […] Eu ştiu că două rude […] se gîndesc […] la mine aşteptîndu-mă cu dor – şi ele se numesc ochii mamei”.

Ambii oameni de mare cultură, şi cercetătorul francez, şi poetul român, au reacții similare, de durere crispată, odată cu stingerea pentru dînşii a luminii şi căldurii materne – a lui Roland Barthes mamă, Henriette, decedată în octombrie 1977; a lui Grigore Vieru maică, Eudochia – peste vreo trei ani şi jumătate, „la Duminica Mare”, 1981.

R. Barthes: „Cui i-aş putea adresa această întrebare (în speranța unui răspuns): să poți trăi fără cineva pe care-l iubeşti [pe mama decedată] ar însemna că-l iubeşti mai puțin decît s-ar crede?… De la moartea mamei încoace, nicio dorință de a mai «construi» ceva […]. Moartea ei m-a schimbat, nu mai doresc ceea ce doream”.

Gr. Vieru: „În ziua cînd a murit mama, a murit în ochii mei întregul univers. […] Aş vrea să-mi trăiesc din nou viața, dar numai pentru a o vedea pe mama. […] mi-i plină ființa de jale/ Ca trupul mării de sare. […] N-am ştiut a prețui zilele în care măicuța […] mai putea să trăiască. […] S-au ridicat la cer ochii tăi, mamă, ca roua de pe flori, ca rugăciunea copilului care am fost”.

Despre dragostea de mamă a lui Roland Barthes putem judeca după notițele-*jurnal de doliu*, pe care a început a le fixa pe hîrtie din chiar a doua zi de la decesul mamei, lăcrimîndu-le în continuu timp de aproape doi ani. Reproducem doar cîteva: „27 octombrie 1977 – Prima noapte de nuntă./ Dar prima noapte de doliu?; 29 octombrie – Ciudat, vocea ei pe care o cunosc atît de bine, […] n-o mai aud; 4 noiembrie – În noaptea aceasta, pentru prima oară, am visat-o; 6 noiembrie – Prima duminică fără ea. […] Doliul meu este cel al unei relații de dragoste […] grație cuvintelor (de dragoste) țîşnind din capul meu; 9 noiembrie – Doliu pur […] Dungă neagră, spărtură a relației de dragoste; 12 noiembrie – Astăzi, de ziua mea de naştere, sunt bolnav şi nu […] i-o pot spune; 18 iulie 1978 – Iarăşi o visez pe mama. Ea îmi spune – o, cruzime! – că nu o iubeam cu adevărat. Dar lucrul acesta mă lăsa calm, într-atît ştiu că nu-i adevărat; 18 martie 1979 – De fiecare dată cînd o visez (şi n-o visez decît pe ea), este pentru a o vedea, a o crede vie”.

Grigore Vieru credea că „omul are un singur prieten, mama”, iar dragostea poetului față de mamă este redată artistic în cele mai multe dintre scrierile sale – poeme, balade, cîntece, doine, aforisme. Numeroşi exegeți ai creației vieriene, poeți şi cercetători

[1] Aici şi în continuare, exemplele barthesiene le-am extras din cartea: Roland Barthes, *Jurnal de doliu*: *26 octombrie 1977 – 15 septembrie 1979*, Text stabilit şi adnotat de Nathalie Léger, Traducere din franceză de Em. Galaicu-Păun, Chişinău, Cartier, 2009.

[2] Citatele vieriene – conform ediției: Grigore Vieru, *Taina care mă apără*. *Opera poetică*, Ediție critică realizată de Grigore Vieru şi Daniel Corbu, Prefață de Mihai Cimpoi, Postfață de Theodor Codreanu, Iaşi, Princeps Edit, 2008.

BDD-A6909 © 2010 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:08 UTC)

literari, au apreciat că: „din trei poezii [ale lui Grigore Vieru] una are ca impuls generator principiul matern" (*Constantin Ciopraga*), „Din sutele de poeme pe care le-a scris, o treime se dedică mamei" (*Victor Crăciun*), „În evocarea lirică de mare vibrație a dătătoarei de viață, scapără, pe game diferite, toată sensibilitatea poetului, o întreagă energie pe care am putea-o numi «conştiința sa afectivă»" (*Marin Sorescu*), „Peisajul afectiv al poeziei lui Vieru este dominat de chipul simbolic şi plurivalent al mamei, care capătă dimensiunile unei divinități uranice" (*Viorel Dinescu*), „relația cu mama […] pentru Grigore Vieru semnifică relația sacră cu Dumnezeu" (*Ana Bantoş*).

Roland Barthes: „În dimineața asta [18 iulie], aniversarea ei. Îi ofeream mereu un trandafir. Cumpăr doi […], pe care-i pun pe masă" – Grigore Vieru: „Rozele/ Nu ție, mamă, ți le-am dus, […] Iartă-mă,/ Pe alta o văzui în vis".

* * *

Dragostea de mamă gen Roland Barthes/ Grigore Vieru este una cu amprentele vieții familiale neordinare-neobişnuite, alt fel decît atașamentul sentimental față de mamă al celor mai mulți fii crescuți cu mamă şi tată. Atît Roland Barthes, cît şi Grigore Vieru nu puteau avea, cum am zis anterior, structura sufletească a unor Alexandre Dumas-fiul, Alain Robbe-Grillet, Liviu Damian, Dumitru Matcovschi, Nicolae Manolescu; sau pe a unor Dimitrie Cantemir şi Mihail Eminescu, după cum avea să observe autorul postfeței volumului de sinteză *Taina care mă apără* din 2008: „Vieru n-are forța nimicitoare a verbului cantemirian şi a celui eminescian, fiindcă structura lui umană şi intelectuală este alta, […], iar izbucnirea […] nu intră în norma ființei sale poetice" (Theodor Codreanu).

Este genul de structură a firii umane ce justifică naşterea unor versuri ca cele cu care am început expunerea acestui eseu.

SUMMARY

The love for mother of Roland Barthes/Grigore Vieru – style is one of unusual family background, not like the sentimental attachment to mother by the most of the sons brought up by both parents. Roland Barthes, as well as Grigore Vieru, couldn't have the soul structure of Dimitrie Cantemir, Alexandre Dumas-junior, Mihail Eminescu, Alain Robbe-Grillet, Liviu Damian, Dumitru Matcovschi, Nicolae Manolescu; it's the kind of human structure justifying the emergence of Vieru's verses: "The roses/ I didn't send them to you, mom/ Pictures/ I didn't put yours in frames,/ Songs,/ I didn't compose for you,/ Sorry,/ I dreamt of somebody but not you".

BDD-A6909 © 2010 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:08 UTC)